

Zbierka maďarsko- slovensko-rumunských príkladov dobrej praxe z oblasti zamestnávania

EFOP-5.2.2-17-2017-00023 „Od
verejnoprospešných prác na primárny trh
práce”

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Obsah

Úvod	1
Príklady dobrej praxe z Maďarska	2
Cserdi	3
Hajdúnánás	4
Ináncs	5
Kiskassa	6
Pocsaj	7
Tetétlen	8
Tiszagyulaháza	9
Trizs	10
Vásárosmiske	11
Príklady dobrej praxe zo Slovenska	12
Kláštor v Rožňave (Monastery)	12
Krompachy	13
Oáza	14
Relevant	15
SOSNA	16
Spišský Hrhov	17
Svatobor	18
Valaská (WASCO)	19
Príklady dobrej praxe z Rumunska	20
DIZAB-ROM	20
FELIX	21
Snehulienka	22
Recikli	23
SM Emmaus	24
STEA	25
Tamasda	26
Príloha	27

Úvod

Projekt „Od verejnoprospešných prác na primárny trh práce“ (EFOP-5.2.2-17-2017-00023) sa zameriava na zamestnávanie v programoch verejnoprospešných prác, a to v rámci aktívnych nástrojov politiky zamestnanosti. Pozbierali sme 9 maďarských príkladov dobrej praxe z oblasti zamestnávania v rámci verejnoprospešných prác, ale prinášame aj také slovenské a rumunské iniciatívy zamerané na zamestnávanie, ktoré môžu poslúžiť ako adaptovateľné alternatívy počas procesu odchodu zo zamestnania na verejnoprospešných prácach.

Na Slovensku a v Rumunsku existuje inštitút zamestnanosti, avšak nie je príliš rozšírená ani úspešná, pretože pre získanie podpory ponúka najchudobnejším vrstvám prácu, ktorá nie je viazaná na žiadne vzdelanie, obvykle ide o čistenie verejných priestranstiev či odvodňovacích priekop. Z tohto dôvodu sme hľadali príklady, ktoré pre tieto vrstvy ponúkajú také komplexné formy zamestnania, ktoré im pomôžu dostať sa z chudoby a ktoré by boli adaptovateľné aj na maďarskom trhu práce v prípade ľudí dlhodobo zamestnaných na verejnoprospešných prácach, ale aj pre tých, ktorí by chceli vstúpiť na primárny trh práce, ale túto cestu im sťažia rôzne prekážky.

Zbierka obsahuje popis 9 maďarských, 8 slovenských a 7 rumunských príkladov dobrej praxe.

V prípade Maďarska a Slovenska sme okrem príkladov dobrej praxe pripravili aj prípadové štúdie pre výskum. Podstatné rozdiely:

(1) Príklady dobrej praxe.

- Cieľ:
 - a. Komplexný a stručný opis realizovaných programov
 - b. Východisko prípadových štúdií (čo sa opýtať počas rozhovoru, čo by pomohlo aj vo výbere vzorky)
- Forma: dotazník s otvorenými otázkami
- Spôsob pýtania sa: osobne / papierový dotazník / elektronický dotazník – dotazník upraviť podľa vybraného spôsobu

(2) Prípadové štúdie

- Cieľ:
 - a. Univerzálna prezentácia programov
 - b. Preskúmanie motivácie účastníkov (organizátori, ostatní účastníci, rôzne vrstvy nezamestnaných)
 - c. Úloha podporných štruktúr v realizácii programov
 - d. Preskúmanie vnútornej koherencie a inkoherencie programov
 - e. Preskúmanie faktory zabezpečujúce udržateľnosť programov
- Realizácia: pološtruktúrované rozhovory + analýza údajov

Príklady dobrej praxe z Maďarska

Cserdi

Cserdi sa nachádza v župe Baranya, iba 20 km od Pécsu, a podľa posledných údajov má 420 obyvateľov. Je to typická malá baranská obec pozostávajúca len z dvoch ulíc. Väčšinu obyvateľov tvoria Rómovia, ale aj niekoľko nemeckých rodín tu má svoje korene. Cserdi sa dostala do správ vďaka drastickému poklesu kriminality, propagácii zodpovedného rodičovstva a odstráneniu nezamestnanosti v obci. V prípade viacerých miestnych obyvateľov došlo k prechodu z programu verejnoprospešných prác na primárny trh práce.

Najvyšší počet účastníkov v programe verejnoprospešných prác bolo 121, kým v roku 2019 už len 9 osôb bolo zamestnaných v programe. V rokoch 2016 a 2017 väčšina zárobkovo činných obyvateľov bola zamestnaná na verejnoprospešných prácach v poľnohospodárskom programe uskutočňujúceho sa v obci (82 osôb v roku 2016 a 45 osôb v roku 2017). Za svoje výrobky, ako napríklad zázvorový džem, peruánske zemiaky alebo cigánske lečo predávané v zaváraninových pohároch, získali niekoľko ocenení.

Cieľom vedenia obce od samotného začiatku bolo, aby program verejnoprospešných prác neprestavovala možnosť trvalého zamestnania, a preto obec začala vybudovať také hospodárstvo, ktoré by sa neskôr mohlo zmeniť na podnik. S týmto účelom si obec zriadila vlastnú spoločnosť s ručením obmedzeným, v rámci ktorej sa uskutočňuje aj spracovanie a výroba miestnych produktov. V súčasnosti prebieha rozvoj skladu vo veľkosti 250 m², k čomu prilieha aj chladiareň, založenie logistickej základne a zaobstaranie potrebných manipulačných a baliacich strojov (ručne vedený vozík, zdvíhák na palety (žaba), sieťovacie zariadenie, vákuový balič, fóliovacie zariadenie, vybavenie na čiarové kódy). Výrobky sa prepravujú pomocou chladiarenskej dodávky.

Prevádzkovateľ ponúkol voľné kapacity strediska a jeho infraštruktúry na skladovanie a logistiku produktov vyrobených v rámci programu verejnoprospešných prác v okolitých obciach a produktov miestnych malovýrobcov za cenu vlastných nákladov, cieľom čoho je na jednej strane zabezpečenie nákladov na prevádzku a udržateľnosť, kým na druhej strane prispievanie k hospodárskemu rozvoju regiónu. V súčasnosti sa zaoberajú výrobou meliva. V podniku samosprávy pracuje 13 osôb. Cieľom je, aby typické cigánske koreniny a marinády sa dostali aj k širšej verejnosti, a preto už prebiehajú rokovania s obchodnými reťazcami Lidl, Spar a Aldi. Cigánske lečo bude dostupné v niekoľkých variantoch, napr. ľahké, silné, vegánske atď. Je dôležité, aby sa produkty vyrábali z kvalitných surovín a na police obchodov sa dostali len bezchybné výrobky.

Nový výrobný závod je vo výstavbe, plány sú dokončené a závod by mal byť uvedený do prevádzky v júli 2020. Pod značkou C1 sa pripraví 258 druhov zmesi korenín, leča a marinád na grilovanie. V závode bude prebiehať aj balenie a výroba. Vývoju výrobkov predchádzal dôkladný prieskum trhu a na trh budú uvedené len také výrobky, ktoré nie sú k dispozícii u iných výrobcov.

Založí sa aj internetový obchod pre produkty vyrobené v závode, cez ktorý bude možný predaj aj na celoštátnej úrovni.

Hajdúnánás

Hajdúnánás sa nachádza v župe Hajdú-Bihar a má 17 172 obyvateľov (2015). V súčasnosti je v programe verejnoprospešných prác zamestnaných 360 osôb, ale ich počet z roka na rok klesá. Program zabezpečuje pracovné príležitosti v obci od roku 2010, pričom na jeho začiatku bolo do rôznych prvkov programu zapojených viac ako 1000 osôb. V súčasnosti skupina 14 administratívnych pracovníkov s vyšším vzdelaním (maturita, diplom) riadi prácu 360 ľudí zamestnaných v rámci verejnoprospešných prác, ktorí pracujú na 4 miestach. Členovia administratívneho tímu sú taktiež zamestnancami programu verejnoprospešných prác, vykonávajú administratívne práce a vedú dokumentáciu týkajúcu sa programu. Pracujú v samostatnej budove, ktorá bola minulý rok obnovená, a ktorá sa nenachádza v blízkosti budovy samosprávy, ale miesta realizácie poľnohospodárskych činností, čím je taktiež uľahčený každodenný život účastníkov programu.

Väčšina programových elementov sa realizuje v Kendereskert, na okraji obce, kde zamestnanci chovajú okolo 120 zvierat, vrátane maďarského strakatého dobytká, mangalice, byvolov, maďarského stepného dobytká, sliepok a zajacov. Popri tom v 5 fóliovníkoch pestujú zemiaky, hrach, šalát a iné rastliny, ktoré sa dajú dobre zužitkovať v spoločnom stravovaní. Približne polovica vyprodukovanej zeleniny stačí na zásobovanie spoločného stravovacieho systému pre 2 000 osôb, zatiaľ čo druhá polovica sa predáva na miestnom trhu alebo sa dostáva do reštaurácií, ktoré dokážu zaplatiť cenu vypestovaných bio produktov.

Určitá časť mäsa z chovu dobytká ide každý mesiac na spoločné stravovanie, zvyšok sa predáva na trhu a pre reštaurácie. Zvieratá sú v súčasnosti chované iba pre mäso, plánuje sa však aj výstavba dojárne, vďaka čomu bude možná aj výroba i predaj syrov a mlieka.

Mäso zvierat chovaných v Kendereskert sa údi v miestnom mäsiarstve a tu si miestni obyvatelia môžu kúpiť hotové klobásy, slaninu či masť. Pri mäsiarstva sa v súčasnosti buduje chladiareň a samospráva obce plánuje v blízkej budúcnosti zriadiť bitúnok, ktorý spĺňa požiadavky EÚ, a tak mäso budú môcť predávať aj do zahraničia. V areáli sa nachádza aj ubytovacie zariadenie, kam v lete chodievajú miestni škôlkari a malí školáci, aby sa zoznámili so zvieratami okolo domu a ich chovom, kým návštevníci si môžu pozrieť stálu výstavu miestnych dejín, ktorá je otvorená celý rok.

Cieľom miestnych rozvojov je nielen zvyšovanie príjmov samosprávy, ale aj príprava tých zamestnancov na trhovú prácu, ktorých by chceli prijať medzi zamestnancov sociálneho podniku. Jedným z cieľov chovu dobytká je, aby bol aspoň jeden deň v mesiaci, ale radšej v týždni, venovaný zdravému stravovaniu, a preto kuchyne v systéme spoločného stravovania (škôlka, škola, zariadenie pre seniorov) dostávajú podiel zo zeleniny vypestovanej v Kendereskert a z mäsa tam chovaných zvierat.

Samospráva je schopná udržiavať systém a zdokonaľovať existujúce prvky programu z dotačných projektov vyhlásených v rámci Operačného programu rozvoja regiónu a obce (TOP), ale snaží sa generovať zisk aj pre prvky podnikania prostredníctvom neustáleho rozvoja.

Popri vyššie uvedených aktivít zamestnanci na verejnoprospešných prácach sa starajú aj o údržbu verejných priestranstiev.

Ináncs

Ináncs sa nachádza v župe Borsod-Abaúj-Zemplén, 35 km od Miškovca a 7 km od okresného mesta Encs. V súčasnosti má 1212 obyvateľov. Nezamestnanosť po zmene politického režimu výrazne zasiahla obec, pretože väčšina jej obyvateľov pracovala v továrňach v Miškovci. Prvý pracovný program START v Maďarsku bol spustený práve tu v roku 2011 a v tom čase počet zamestnaných pohyboval okolo 250-300. Počet aktívne zarábajúcich ľudí bol 540. V rámci programu bolo možné okrem príspevkov na mzdy uchádzať aj o príspevky na materiálne náklady, vďaka čomu dokázali vytvoriť v obci na seba naväzujúci model.

Samospráva už v tom čase vlastnila pozemky, ktoré medzičasom rozšírili, a hospodárenie v súčasnosti prebieha na 20 hektároch. Venujú sa hlavne pestovaniu rastlín na ornej pôde, krmovín a na 5 hektároch prebieha pestovanie ovocia. V záhradníctve majú skleníky a fóliovníky, kde pestujú základne zeleny a nenáročné rastliny. Cieľom je pomôcť jedálni pre spoločné stravovanie s kapacitou 450 osôb na mieste pestovanými zeleninami. V súčasnosti s pomocou zamestnaných v rámci verejnoprospešných prác pestujú hlavne mrkvu, zemiaky, kaleráb, cibuľu, hrach a šaláty. Na inej pôde sa pestuje pšenica, kukurica a jačmeň, čo skladujú v sklade, ktorý zamestnanci sami postavili. V sadoch majú višne, hrušky, jablká a broskyne, z čoho vyrábajú zaváraniny a lekváre. Zvyšok ovocia sa použije na výrobu pálenky. Zvyšok produktu sa predáva miestnemu obyvateľstvu v miestnom sociálnom obchode.

Okrem zeleniny a ovocia sa snažia dodávať mäso a vajcia aj do kuchýň miestnych inštitúcií. Nepretržitú dodávku vajec zabezpečuje 300 sliepok vo voľnom výbehu a z vajec sa v továrni na cestoviny vyrábajú domáce cestoviny. Na farme ošipáných je 25 prasníc a niekoľko kancov. Prasiatka sú umiestnené v špeciálnom chlieve postavenom pracovníkmi v programe. Keďže v obci nie je bitúnok, dobytok určený na zabitie sa prepravuje do inej obce. Dobytok sa vráti rozdelený na polovicu a jeho ďalšie spracovanie prebieha už v Ináncs. Organický hnoj z chovu dobytka sa zužitkuje na ornej pôde.

Okrem poľnohospodárskej práce a využívania tam pripravených produktov samospráva vyrába aj betónové prvky, predovšetkým pre vlastnú potrebu, pomocou čoho sa rieši odtok dažďovej vody v obci. Vyrábajú aj chodníkové prvky a v obci už vybudovali 3,5 km cesty. Uskutočnilo sa aj dláždenie verejných priestranstiev a výstavba parkovísk. Prebytok sa predáva iným obciam. Zamestnanci sa venujú aj renovácii budov, obnovili obecný úrad, školu, materskú školu, obecný dom či dom zdravia.

Udržať mladých ľudí v obci považujú za dôležité a 8 mladým ľuďom poskytli verejnoprospešnú prácu, v prípade ktorých prekážkou získania diplomu bola jazyková skúška. Pracovali v komunitnej knižnici a obecnom dome a popri tom sa pripravovali na jazykovú skúšku.

V dôsledku úspešnej realizácie programu verejnoprospešných prác bola obec Ináncs vylúčená zo zoznamu znevýhodnených oblastí, pretože ich tri ukazovatele sú nad minimálnou úrovňou (infraštruktúra, zamestnanosť, ekonomický ukazovateľ (daňová kapacita)), takže prišli o viaceré dotačné zdroje.

Kiskassa

Kiskassa je obec v okrese Baranya s počtom obyvateľov 282. Ide o „slepú“ obec bez tranzitnej dopravy.

Aktuálny počet ľudí zamestnaných v programe verejnoprospešných prác je 3, v roku 2012 bolo v takovom programe zamestnaných 35 ľudí.

V rámci programu verejnoprospešných prác prebieha v obci výroba drevených produktov, čo je jedinečná v tejto oblasti, pretože program zameraný na vytváranie hodnôt nie je typický.

Od samého začiatku premýšľali o práci vytvárajúcej hodnoty, avšak pozemky obce boli malé na poľnohospodársku výrobu, nemali k dispozícii ani stroje a na existujúcich pôdach už prebiehala pestovanie levandule. Potom prišla myšlienka výroby produktov z dreva. Spočiatku vyrábali „rustikálny“ záhradný nábytok, pretože mali iba ručný hoblík, elektrickú pílu a rámovú pílu, ale už zmodernizovali svoje stroje cez obstarávanie nástrojov poskytovaných v rámci programu verejnoprospešných prác. Drevo obstarávajú od spoločnosti Mecsekerdő Zrt. Pri výbere a prijímaní objednávok je dôležitým aspektom, že pracovníčky nemôžu vykonávať ťažšie manuálne práce a v súčasnosti majú iba jedného pracovníka mužského pohlavia. Neočakáva sa, že sa títo traja zamestnanci vrátia na primárny trh práce (z dôvodu veku, nedokončená základná škola, malé dieťa).

V programe verejnoprospešných prác považujú za dôležité prípravu na trh práce (začať presne, skutočne vykonať prácu), aby sa ľudia pripravili na primárny trh práce. Každý, kto sa zatiaľ zamestnal, stále pracuje.

Výrobky je možné objednať prostredníctvom webovej stránky obce, na adventných trhoch, ale rozdávať sa aj letáky a správa o produktoch sa šíri ústne. Taktiež plnia individuálne objednávky, napr. výrobky do vinárstva, fontána, informačná tabuľa, autobusová zastávka, pamätník, pohrebný dom, úkryt pred dažďom atď. Príliš sa neinzerujú, pretože kapacita 3 osôb je obmedzená.

Existuje spojitosť s okolitými programami verejnoprospešných prác, ale keďže oni nič nevyrábajú ani neposkytujú služby, nevytvoril sa výmenný obchod. Vyrábajú inovatívne produkty, iní ich kopírujú.

Okrem predávaných výrobkov drevené produkty darujú aj miestnym na každoročnom festivale svetla („Fényfesztivál“, 18.-20. august) (kategórie: najkvetnatejší dvor, 10 rokov nepretržitého zamestnania, deti si píše čitateľské denníky – čím propagujú miestnu pobočku knižnice).

Samospráva sa často zapája aj do výziev iných než súvisiacich s verejnoprospešnou prácou (obnova ciest, exkurzie).

Pocsaj

Pocsaj sa nachádza v župe Hajdú-Bihar a má 2642 obyvateľov (2015). Aktuálny počet ľudí zamestnaných v programe verejnoprospešných prác je 205, ale toto číslo z roka na rok klesá. Program poskytuje v obci pracovné príležitosti od roku 2011. V obci ide o jedinú možnosť pre tých, ktorí nechcú dochádzať alebo nemajú potrebnú kvalifikáciu a zručnosti požadované na primárnom trhu práce.

V súčasnosti prebiehajú rôzne aktivity v rámci programu verejnoprospešných prác. Do programu boli zahrnuté všetky aktivity, pre ktoré boli schopní vytvoriť podmienky a nájsť pracovnú silu.

Na začiatku programu rôzne činnosti boli spojené so školeniami, počas ktorých si pracovníci mohli osvojiť základné odborné zručnosti. Následné odovzdávanie vedomostí ďalším prebieha počas vykonávania danej činnosti. V obci zamestnávajú sa realizuje v rôznych oblastiach.

V kováčskej dielni sú v súčasnosti zamestnaní 2, ktorí vyrábajú rôzne kované výrobky, najmä stojany na kvety. Hotové výrobky odvážajú do obchodu v Berettyóújfalu, ale predávajú ich aj v obci. Pre výrobu širokých metiel zamestnávajú 2 osoby, ktoré samy pestujú aj potrebnú surovinu. Jeden zamestnanec má na starosti prípravné práce, druhý šitie. Dopyt po širokých metlu je stály.

V súčasnosti sa zelenina pestuje v 5 fóliovníkoch, z ktorých väčšina sa zužitkuje v spoločnom stravovaní a malý podiel sa predáva. Zvyšok zeleniny sa spracúva v kvasiarni alebo sa zamrazí pre ďalšie spracovanie. V závode na spracovanie zeleniny prebieha aj príprava mletej červenej papriky. Rastlinu ako-tak vysušia a následne ju odvezú k malému dodávateľovi, ktorý dokončí proces sušenia a melie papriku, čo sa potom balí v Pocsaj.

V rámci programu sa zaoberajú aj poľným pestovaním, napr. široko na prípravu metiel, tekvic na prípravu tekvicového oleja a pestujú sa aj iné zeleniny, ako napríklad zemiaky či brokolica. V rámci chovu dobytky chovajú kozy, ovce, ošípaných a sliepok. Výrobcovia syrov kupujú mlieko, z ktorého vyrábajú rôzne syry, a časť vajec sa použije na výrobu cestovín.

Aj veľa remeselných produktov sa vyrába v rámci programov verejnoprospešných prác. V hrnčiarskej dielni sa vyrábajú rôzne hlinené misy či krbové kachličky. V košíkárskej dielni sa vyrábajú košíky rôzneho druhu podľa tradičnej techniky. V tkáčovni vyrábajú koberce a chrániče stien. Veľkosti sú vopred dané, ale o vzoroch a farieb sa zamestnanci môžu voľne rozhodovať, a stáva sa, že tkanivá vyrábajú aj na objednávku.

Údržba verejných priestranstiev a vodohospodárske činnosti sa taktiež prebiehajú v rámci programu verejnoprospešných prác.

Tetétlen

Tetétlen je obec v župe Hajdú-Bihar s počtom obyvateľov 1442. Začiatky programu verejnoprospešných prác realizovaného samosprávou obce siahajú do roku 2012, keď spustili program v rámci subregionálneho pilotného projektu. V súčasnosti je v programe zamestnaných 127 osôb na rôznych miestach.

Počas vytvárania aktivít bolo dôležité, aby zapojili čo najviac uchádzačov o zamestnanie do prác vytvárajúce hodnoty, pretože tí, ktorí sa nevedia zamestnať v obci, za prácou musia cestovať do najbližších susedných obcí Földes, Kaba alebo Püspökladány. Nemajú žiadnu železničnú stanicu ani priame autobusové spojenie do Debrecína vzdialeného 50 km.

V rámci poľnohospodárskych aktivít patrí pestovanie a spracovanie rakytníka k hlavným činnostiam, pričom obrábanie a zber sa uskutočňuje ručne. Neustále pracujú na vývoji nových produktoch. Hotové produkty predávajú v obchode miestnych produktov „Tetétlen Kincsei“ a na jarmokoch. V rámci vývoja výrobkov sa nadviazala aj spolupráca so samosprávami viacerých obcí. V rámci poľnohospodárskych činností sa venujú aj chovu oviec a pestovaniu zeleniny. Časť sa spracuje na mieste a spotrebuje sa v jedálňach miestnych inštitúcií a predávajú sa aj vo vzorkovej predajni.

Sadenice sa zvyčajne pestujú vo fóliovníkoch, pričom v programe pracuje 20 ľudí v priemere.

Existujú tri pštrosie farmy, kde z malých pštrosov z Kiskunhalas vychovávajú jatkové vtáky s váhou 110 kg, ktoré sa potom predávajú a prepravujú na základe zmlúv so slovenskými, talianskymi a francúzskymi nákupcami. Dopyt je väčší, než čo dokážu uspokojiť, takže je tu priestor na expanziu. Chov pštrosov splnil s ním spojené očakávania, poskytuje prácu pre 6 ľudí a z výnosov realizujú rôzne rozvoje v obci (napr. výstavba ciest, obnova budov).

Čo sa týka remeselných činností, 5 osôb sa zaoberá výrobou papierových brikiet a 4 pracujú v tkáčovni. Papierové brikety zužitkujú v obci, kým rôzne koberce vyrobené v tkáčovni predávajú v obchode s miestnymi produktmi alebo na jarmokoch, ale pracujú aj na objednávky. V obchode s miestnymi produktmi a na jarmokoch sa predávajú aj metle rôznych veľkostí a ozdobné predmety rôzneho tvaru a farby. Na ich výrobe pracuje 5-5 osôb.

V krajčírskych dielni pracujú 6 ľudí, ktorí vyrábajú rôzne produkty používané v domácnostiach, ako napr. kuchynský textil, podsedačky či tašky. Výrobky sa dostávajú do miestnych inštitúcií, ale predávajú sa aj cez iné predajné kanály, akými sú predajne miestnych výrobkov či jarmoky.

Stolárska dielňa v prvom rade uspokojuje miestny dopyt, vyrába sa tam nábytok a zariadenia na základe objednávok miestnych inštitúcií. V dielni pracuje 5 osôb v rámci programu verejnoprospešných prác.

Tiszagyulaháza

Tiszagyulaháza sa nachádza v župe Hajdú-Bihar, v okrese Polgár. Je to malá obec s iba 729 obyvateľmi. Obec začala svoju súčasnú činnosť v oblasti verejnoprospešných prác v roku 2016, predtým tu prebiehali najmä poľnohospodárske práce. Aktuálny počet ľudí zamestnaných v programe verejnoprospešných prác na rôznych miestach je 30.

V rámci programu verejnoprospešných prác sa v obci prebiehajú nasledujúce činnosti: betonáreň, ktorá zamestnáva 15 osôb, kuchynské činnosti, v rámci ktorých sa vyrábajú produkty značky Tisza Íze, krajčírka dielňa, stolárska dielňa, pestovanie poľnohospodárskych rastlín a kvetinárstvo.

Kvetinárstvo je súčasťou programu verejnoprospešných prác od roku 2013 a patrí k jedným z najúspešnejších odvetví. V 4 fóliovníkoch prebieha pestovanie 22 druhov kvetov vďaka 15 zamestnancov na verejnoprospešných prácach. (Štvrtý fóliovník bol postavený zo 4 miliónov HUF, ktoré získali v rámci programu najlepšej praxe samosprávy (Legjobb Önkormányzati Gyakorlat Program)). Kvety sa pestujú v pôde najvyššej kvality a sú ošetrované prémiovými hnojivami a osobitnou starostlivosťou, vďaka čomu skrásľujú obec po dlhú dobu. Program sa zameriava hlavne na rastliny, ktoré sú po výsadbe nenáročné na starostlivosť a nevedú im ani nedostatok či nadbytok vody – vedúci programu ich nazýva „kvetmi samosprávy“.

Kvety nakupujú mnohé obce od Tiszagyulaháza a slúžia tiež ako predmet barterového obchodu – ako výmenu za kvety obec už dostala vonkajšie parkové lavice, držiaky na kvetináče či stojany na bicykle.

V kvetinárstve sa pestujú taktiež čili papričky, ktoré tvoria základ značky Tisza Íze. Z papričiek sa vyrábajú omáčky rôznej štipľavosti či chute a predávajú sa v remeselných fľašiach. Spočiatku v rámci programu verejnoprospešných prác zameraného na miestne špeciality (Helyi Sajátosságok Közmunkaprogram) vyrábali iba paprikový krém, starosta to však nepovažoval za dostatočne konkurencieschopný produkt, pretože v tom čase takmer každá obec mala svoj paprikový krém. To je dôvod, prečo sa muselo pripraviť niečo špeciálnejšie, a tak sa rozhodli pre čili papričky. Omáčky pripravujú 2 v kuchyni. Na jednej strane ide o sezónnu prácu a na druhej strane množstvo pestovaných rastlín nie je dostačujúce na to, aby sa mohla začať veľkovýroba. Omáčky väčšinou rozdávajú ako darčeky alebo predávajú na jarmokoch.

V krajčírskych dielni pracujú taktiež 2 osoby, ktoré vyrábajú najmä podušky, zástery, domáce požehnanie s ľudovými motívmi či zástery s čili papričkami. Výrobky sú k dispozícii na výstavách, jarmokoch a prezentáciách výrobkov a ich hlavným cieľom je propagovať rozmanitosť obce.

Popri kvetinárstve je betonáreň druhým významným projektom obce Tiszagyulaháza. V továrni pracuje 15 osôb, venujú sa najmä výrobe dlažobných kameňov, ktoré sa používajú predovšetkým na rozvoj obce, ale v prípade potreby sa vyrábajú aj na predaj. Z takýchto kameňov obnovili verejné priestranstvá obce, okolie verejných budov, ako napríklad dom zdravia či kultúrny dom.

Trizs

Trizs so svojimi 231 obyvateľmi sa nachádza vedľa Aggtelek, iba niekoľko kilometrov od slovenských hraníc. Počet zamestnaných v programe verejnoprospešných prác je 12, ale toto číslo z roka na rok klesá. Program poskytuje pracovné príležitosti v obci od roku 2011, pričom do rôznych prvkov programu bolo najviac ľudí zapojených v rokoch 2011-2014, a to celkovo 40 osôb.

Spočiatku medzi činnosťami samosprávy zameranými na zamestnávanie boli verejnoprospešné práce, ktoré sa primárne týkali starostlivosti o priestoroch obce. Na začiatku pilotného programu START sa zaoberali pestovaním zeleniny, ovocia, krmovín a chovom dobytky.

Miestne sociálne družstvo Trizsi Ízek bolo založené v roku 2015 s cieľom vyrábať miestne produkty. Všetky zamestnanci, okrem projektového manažéra, sú zamestnancami v rámci verejnoprospešných prác. V súčasnosti zamestnávajú 6 ľudí z dotačných zdrojov.

Na začiatku najťažšie bolo získať licencie potrebné na činnosti súvisiace s výrobou potravín, keďže závod na spracovanie bol postavený z dotácií a bola poskytnutá aj štátna pomoc. Sociálne družstvo nakupuje ovocie vypestované v rámci programu verejnoprospešných prác, z čoho vo vlastnej dielni vyrába lekváre, sirupy, džemy a darčkové predmety.

Družstvo charakterizujú jedinečné chute a kombinácie chutí, napr. hruška s bielou čokoládou, višňový lekvár s bielym aj modrým makom, rumové višne, kokosovo-malinový lekvár, trnkový sirup atď., ale v ponuke majú aj sirup z ihličnanov. Každý pracovník bol zamestnancom na verejnoprospešných prácach, pri ich výbere dôležitým kritériom bolo odhodlanosť, chuť prosperovať (každý zamestnanec absolvoval kurz OKJ v oblasti spracovania ovocia), ale aj vedúci družstva sa zúčastnili ďalšieho vzdelávania.

Viacero okolitých obcí prebralo tento program.

Organizátori hľadajú rozvojové príležitosti v oblasti predaja aj realizácie. Z hľadiska predaja okrem družstevného obchodu pomáha expanzii aj mobilný obchod pri vstupe do jaskyne Baradla v Aggtelek, kým v Trizs alebo v okolitých obciach je možné kúpiť tieto produkty v dňoch trhu, ale vďaka mentorovania OFA sú v kontakte s odborníkom z Ebes, ktorý pomohol vytvoriť partnerstvo s debrecínskou delikatesou, ktorá predáva vyslovene špeciálne, remeselné potraviny.

Cieľom je neustále rozširovanie a zabezpečenie udržateľnosti podniku. Dôležitým motivačným faktorom pre zamestnávanie v rámci verejnoprospešných prác je aj skutočnosť, že existuje miesto, kde je možné zamestnať dobrých pracovníkov aj za vyššiu mzdu, než čo vedľa zabezpečiť z programu verejnoprospešných prác.

Okrem vyššie uvedených aktivít sa zamestnanci starajú aj o verejné priestranstvá.

Vásárosmiske

Vásárosmiske sa nachádza v okrese Sárvár s počtom obyvateľov 395. Zamestnávanie na verejnoprospešných prácach v regióne je nízka, preto sme hľadali príklady dobrej praxe zamestnávania. Diecézna charita v Szombathely, ktorá zahŕňa aj župy Vas a Zala, sa zaoberá s viacerými uchádzačmi o zamestnanie, ktorí boli z nejakého dôvodu vylúčení z primárneho trhu práce, a kvôli svojim problémom nie sú vhodnými adeptami ani na vykonávanie verejnoprospešných prác, ako napríklad údržbárske alebo administratívne práce vo väčšine obcí. Na viacerých miestach v župe zamestnávajú predovšetkým ľudí s mentálnym postihnutím a uchádzačov o zamestnanie so zmenenou pracovnou schopnosťou.

Levandulový dom bol uvedený do prevádzky v roku 2010 po renovácii nevyužitej farskej budovy, ktorá bola v zlom stave. V dome fungujúcom ako denný stacionár vysadili najprv sedemtisíc, potom 12 000 koreňov levandúľ z Tihany. Starostlivosťou o levandúľ, ich spracovaním a výrobou produktov sa zaoberá 50 osôb. Ďalších 40 ľudí na 4 hodiny denne zamestnáva v rámci rehabilitačného zamestnávania spoločnosť so sídlom v Celldömölk, ktorá sa zaoberá demontážou a recykláciou súčiastok informačných zariadení dovážaných z Rakúska. Levandúľa sa používa na výrobu rôznych remeselných výrobkov, vonných vankúšikov a osviežovačov, ale zamestnanci vyrábajú aj bábky z kukuričného šúpolia alebo sami pletú a šijú vankúše či tašky. Popri levandúľ oplátkami zásobujú miestne a okolité farnosti.

Kemenespálfa je malá obec s počtom obyvateľov 353, ktorá sa nachádza 17 km od Vásárosmiske. Aj tu charita založila stacionár v nevyužitej cirkevnej budove, kde dokážu zamestnať 40 ľudí, ktorí okrem dennej starostlivosti vyrábajú aj rôzne remeselné výrobky a venujú sa aj spracovaniu kože. Roky spolupracovali s firmou IKEA, pre ktorú montovali lampy, ale v januári roku 2019, po zatvorení továrne v Szarvas, táto spolupráca zanikla. Zamestnanci vysadili 160 sliviek na pozemku za budovou, z úrody vyrábajú lekváre a pálenku.

V septembri 2014 založili v Ölbő bylinkový dom sv. Mikuláša a Kneippovu záhradu (Szent Miklós Gyógyfüves Ház és Kneipp-kert), ktorého prvotným cieľom bolo bylinkami zásobovať čajovňu Castellum v Szombathely, ktorá je v cirkevnom vlastníctve, a druhotným cieľom bolo vytvoriť záhradu, kde by sa návštevníci mohli zoznámiť so zdravou, prírodnou stravou a relaxovať. Bylinky sa pôvodne zbierali vo farských záhradách, ale v súčasnosti v záhrade rastú desiatky rastlín na niekoľko stoviek koreňov.

O rastliny sa starajú a spracúvajú ľudia so zmenenou pracovnou schopnosťou alebo mentálne postihnutí, ktorí medzitým úspešne získali niekoľko odborných kvalifikácií, ako napríklad spracovateľ ovocia alebo pestovateľ liečivých rastlín a korenín. Zo surovín sušených v podkroví vyrábajú čajové zmesi, vonné vankúšiky a ochutený med či sirupy (citronová tráva, levandúľa atď.), ale suroviny dovážajú aj do neďalekého závodu na výrobu lekvárov. Podstatnú časť výrobkov nakupuje čajovňa Castellum, kde sa nachádza aj výstavná sieň, kde si návštevníci môžu kúpiť miestne produkty. Dve ulice od bylinkového domu, na protiahlom okraji obce, sa nachádza ovocinárstvo sv. Anny, kde spracúvajú ovocie pestované na okolitých pozemkoch caritasu a následne ich predávajú ako lekvár. Na tomto mieste v súčasnosti pracujú 3 ľudia, všetci boli závislí, mentálne postihnutí alebo mali zmenenú pracovnú schopnosť. Závod na spracovanie surovín ročne spracuje niekoľko ton ovocia, v dnešnej podobe funguje od roku 2017.

Príklady dobrej praxe zo Slovenska

Kláštor v Rožňave (Monastery)

V roku 2018 začala v Rožňave spolupráca na mestskej úrovni v budove bývalého františkánskeho kláštora. Samospráva poskytla mestskú budovu miestnym občianskym združeniam a sociálnym podnikom, ktorých úlohou je propagácia miestnych výrobkov, obnova budovy, vytvorenie komunitného priestoru a oživenie miestneho kultúrneho života.

V budove v centre mesta sa nachádzajú vedľa seba obchody, kancelárie a priestory miestnych malých firiem, občianskych organizácií, združení, neformálnych skupín a súkromných osôb. Cieľom je, aby tieto iniciatívy si našli styčné body, rozbehli spoločné projekty, aby sa ich aktivity navzájom dopĺňali a spoločne organizovali podujatie pre miestnych občanov.

I keď to nie je iniciatíva vyslovene zameraná na zamestnávanie ľudí, podľa slovenského zákona o službách zamestnanosti aj dobrovoľníctvo je aktívnym nástrojom trhu práce, a tak v rámci tohto zákona je podporované zapojenie dobrovoľníkov do rôznych organizácií a iniciatív.

V budove funguje: krajčírka dielňa, kde prebieha recyklácia nadbytočných látok a vyrábajú sa jedinečné dizajnérske kúsky, ďalej miniknižnica a kaviareň, kníhkupectvo, viacero občianskych a neziskových združení, kancelárie organizácií zaoberajúcich sa sociálnymi a turistickými činnosťami, ateliér, výstavné priestory pre miestnych umelcov a átrium ako miesto pre menšie koncerty i divadelné predstavenia.

Organizácie a podniky v kláštore by sa chceli pripojiť k ďalším podobným iniciatívam, ako sú Košice Tabačka či Breznianska Bombura. Všetky tieto iniciatívy sú podobné, poskytujú príležitosť na spoluprácu, organizovanie spoločných podujatí a projektov.

Cieľom rožňavskej iniciatívy nie je generovanie zisku, skôr vybudovanie miestnych komunitných sietí, propagácia dobrovoľníctva, podpora zavedenia miestnych výrobkov na trh. Organizácie pôsobiace v kláštore pokrývajú svoje prevádzkové náklady z dotácií, napr. prostredníctvom Nórskeho fondu, dotácií z EÚ, ale pomoc dostávajú aj od samosprávy. Dôležitým prvkom podpory je dobrovoľnícky program projektu Erasmus+, keďže je potrebné zabezpečiť príležitosť pre neziskové organizácie, aby na základe dobrovoľníckej práce si mohli zabezpečiť práce týkajúce sa opravy a rekonštrukcie a aby boli schopné z vlastných zdrojov obnoviť prenajaté priestory, čo môže znížiť výšku nájomného.

Vonkajšie financovanie, úspech miestnej kaviarne a kníhkupectva, daňové dary, dary, podnikové charitatívne dary a podpora miestneho obyvateľstva sú predpokladom udržateľnosti všetkých ich aktivít.

Krompachy

Sociálny podnik pôsobiaci v Krompachoch začal svoju činnosť v roku 2018. Jeho cieľom je integrovať miestne a okolité znevýhodnené a marginalizované sociálne skupiny. Združenie „Ľudia a perspektíva“ realizujúce projekt „Komplexné služby pre znevýhodnené skupiny“ funguje od roku 2003 v Krompachoch a ich okolí, ich činnosť sa zameriava na znevýhodnené a sociálne vylúčené skupiny, najmä na ľudí žijúci pod hranicou chudoby, na starých ľudí a osoby so zdravotným postihnutím, bezdomovcov i na opustené a týrané deti.

Združenie dokáže ročne zamestnať 10-20 dlhodobých uchádzačov o zamestnanie a osôb so zdravotným postihnutím na plný úväzok. Zabezpečujú im sociálne poradenstvo a vzdelávanie dospelých rozvíjajúce zručnosť a schopnosť, ktoré sa dajú uplatniť na pracovisku, ako aj prípravu na pracovné procesy na pracovisku. Združenie považuje komplexný rozvoj zamestnancov a ich okolia, ako aj ich prípravu na zamestnanie na primárnom trhu práce za prvotnú úlohu sociálneho podniku.

Pre tento účel spolupracujú s niekoľkými miestnymi organizáciami, konzultujú so samosprávou, miestnymi zamestnávateľmi a zamestnávateľmi v okolí, spoločnosťami ohľadne toho, aký druh pracovnej sily potrebujú a aké praktické miesta by vedeli zabezpečiť uchádzačom o zamestnanie zapojených do projektu. Odborná príprava je tiež prispôbená potrebám zamestnávateľov, čím sa zabezpečuje zamestnanie.

Deklarovaným cieľom sociálneho podniku je nielen rozvoj, ale aj vytváranie pracovných miest v obci a jej bezprostrednom okolí, a preto podnik neprijíma len marginalizovaných uchádzačov o zamestnanie, ale pomáha aj iným organizáciám pri zakladaní vlastného podniku a spolupracuje na existujúcich iniciatívach.

Samozrejme, počas realizácie projektu je integrovanie zapojených cieľových skupín problémom (nízka úroveň vzdelávania, nedostatočná socializácia pri práci, zladenie starostlivosti o dieťa a práce, riešenie meškaní, nedostatok voľnočasových aktivít v rámci komunity, čo tiež podporuje nízku motiváciu na vykonávanie akýchkoľvek aktívnych činností, spoliehanie sa na štátnu pomoc atď.). Ďalším problémom je senzibilizácia zamestnávateľov na cieľovú skupinu, pretože ich zamestnávanie sťažia aj diskriminačné postoje. Združenie sa preto snaží nadviazať dlhodobú spoluprácu s inštitúciami zamestnanosti, pripraviť ich na charakteristiku prichádzajúcich pracovných síl a senzibilizovať ich na situáciu znevýhodnených skupín a na rozdiely v ich socializácii.

Oáza

Nezisková organizácia Oáza – nádej pre nový život zahájila v roku 2006 iniciatívu „Starostlivé hospodárenie“ v Košiciach s podporou samosprávy mesta Košice. Program je charitatívnou činnosťou a jeho cieľom je reintegrácia tých skupín do komunity a sveta práce, ktorí sú z týchto oblastí vylúčení, starajú sa hlavne o bezdomovcov.

V roku 2008 samospráva mesta Košice poskytla iniciatíve budovu spolu s neobrobeným pozemkom vo veľkosti cca 4 hektárov, na ktorom stáli aj poškodené skleníky. Približne 200 bezdomovcov sa podieľa na starostlivosti o pozemok, obnovení skleníkov, pestovaní zeleniny, ovocia, kvetov a liečivých bylín.

Ich cieľom je renovovať doteraz neobnovené skleníky, výstavba vyhrievaných skleníkov na podporu rastu sadeníc, rozšíriť ponuku pestovaných rastlín a kvetov, vytvorenie pracovných miest pre klientov, zahájenie výroby syra.

V programe sa okrem bezdomovcov zúčastňujú aj alkoholicy, klienti s mentálnym postihnutím, onkologickí pacienti, ľudia so zdravotným postihnutím, osoby, ktoré opustili väzenie či detské domovy. Značný podiel klientov tvoria Rómovia. V skleníkoch a na parcelách pracuje približne 10 bezdomovcov pod dohľadom profesionálneho záhradníka. Mnoho klientov pomáha v starostlivosti o zvieratá (chov kurčiat, oviec, kôz, somárov, kráv). Iniciatíva okrem záhradníctva má aj psí útulok a psy slúžia aj na terapeutické účely počas rehabilitácie klientov.

Cieľom projektu je obnoviť a udržať socializáciu na pracovisku, naučiť, ako efektívne pracovať, a rozvíjať komunikačné zručnosti. Klienti sa podieľajú aj na mnohých iných pracovných procesoch: doteraz vykopali tri studne na pozemku, obnovili zavlažovací systém, plánujú inštaláciu solárnych panelov a výstavbu ďalších skleníkov, a popri tom si osvojujú aj poznatky o pestovaní rastlín a starostlivosti o zvierat.

Práca v záhrade je v prvom rade súčasťou sociálneho terapeutického procesu, ale pomáha aj propagovať miestne produkty, iniciatíva podporuje aj iné miestne výrobky. Okrem samosprávy príspevky dostávajú aj od sponzorov, firiem a neziskových organizácií, ďalej z dotačných zdrojov, ale aj od Ministerstva financie Slovenskej republiky. Iniciatíva zamestnáva 4 ľudí a viacero dobrovoľníkov, ktorí pomáhajú klientom s vybavovaním úradných záležitostí, zabezpečením lekárskej starostlivosti, poradenstvom pri hľadaní zamestnania, ale aj terapeutickými činnosťami. Lekári, záhradníci, ochrancovia zvierat a sociálni pracovníci ako externí zamestnanci pomáhajú klientom vo vykonávaní svojich prác.

V roku 2015 vypestovali viac ako 4,5 tony zeleniny, z čoho približne 3 tony venovali odkázaným ľuďom. Zvyšnú časť zeleniny konzumovali sami alebo predali. V rámci programu pomohli potravinovými darmi 25 znevýhodneným rodinám. Program je možné považovať za úspešný, pretože viacero klientov sa učí znovu pracovať, prevziať zodpovednosť za svoju prácu a získavajú aj motiváciu, aby sa znovu zamestnali, začali nový život.

Relevant

Projekt Dielňa pre život bol spustený v roku 2018 neziskovou organizáciou RELEVANT. Projekt v Prešove zamestnáva v rámci chráneného pracoviska 3 mladých ľudí zo sirotinca, ktorí vyrábajú propagačné a náboženské predmety.

Cieľom dielne je pomôcť znevýhodneným mladým ľuďom rozvíjať základné zručnosti a získať také, ktoré sa dajú využiť na pracovnom trhu, aby si následne mohli nájsť zamestnanie na primárnom trhu práce. Pre mladých ľudí je to prechodné miesto medzi nezamestnanosťou a trvalým zamestnaním. Cieľom organizácie je vytvoriť udržateľnú tvorivú dielňu, ktorá umožní viacerým mladým ľuďom s rozbehnutím ich profesionálnej kariéry.

Organizácia nadviazala partnerstvo s ošetrovateľskou službou Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania, v rámci čoho poskytujú rôzne služby, najmä starým ľuďom (osamelým alebo dlhodobo chorým, zdravotne postihnutým, ich príbuzným a pracovníkom v odbore, ktorí vykonávajú predovšetkým domáce opatrovateľské služby).

Cieľom spolupráce je pomocou cieľného marketingu a online obchodu zabezpečiť, aby služby a výrobky obstáli na trhu, zo ziskov dostanú podiel aj mladí ľudia pracujúci v dielni, ako formu pomoci so živobytím.

Mladí ľudia v dielni spolupracujú aj s typografom a grafikmi a zaoberajú sa tlačou, redigovaním, rezaním, triedením, balením a distribúciou materiálov partnerov. Nevykonávajú len tlačiarenské práce, ale podieľajú sa aj na kreatívnych organizačných procesoch a na výrobe remeselných výrobkov, mydiel a šperkov.

Na projekte pracuje aj projektový manažér, ale aj odborníci, ktorí dozerajú na remeselnícke procesy a riadia ich, ako aj na zaškolenie a základné vzdelávanie nových zamestnancov. Počas projektu neprebieha komplexný program odborného vzdelávania, ale zúčastňujú sa na výmene dobrej praxe cez projekt Erasmus+.

Zamestnávanie je v súčasnosti zabezpečené zo zdrojov Európskej únie, ale cieľom je, aby podnikanie bolo ziskové aj po skončení projektu, v rámci ktorého získali dotácie.

SOSNA

V roku 2018 ekocentrum SOSNA v Družstevnej pri Hornáde zabezpečilo podľa § 52 zákona č. 5/2004 o službách zamestnanosti dobrovoľnícke služby pre 3 osoby. Podľa slovenského práva je dobrovoľnícka služba formou aktivácie uchádzačov o zamestnanie, ktorého cieľom je, aby uchádzači získali praktické skúsenosti pre potreby trhu práce.

Podľa zákona môže hostiteľská organizácia počas dobrovoľníctva poskytovať pomoc nezamestnaným osobám, zdravotne postihnutým, imigrantom, osobám po návrate z výkonu trestu odňatia slobody, drogovu a inak závislým osobám a ich rodinným príslušníkom. Služby môže poskytovať organizácia v oblasti sociálnych vecí, zdravotníctva, vzdelávania, kultúry, športu, udržiavania alebo zlepšovania životného prostredia, starostlivosti o ochranu a zachovania kultúrneho dedičstva, organizácie kultúrnych alebo charitatívnych akcií, ochrany spotrebiteľov a styku s verejnosťou.

SOSNA spolupracuje s mnohými občianskymi združeniami, predovšetkým s tými, ktoré sa zaoberajú ochranou životného prostredia, zachovaním kultúrneho dedičstva a vzdelávaním.

Dobrovoľníci vykonávajú hlavne záhradkárске práce (pestovanie zeleniny, ovocia, korenín), ale majú možnosť i na to, aby sa zoznámili s trvalo udržateľným rozvojom, riešeniami úspory energie či zeleným stavebníctvom.

Keďže SOSNA je občianske združenie s malým počtom zamestnancov, každodennú prácu riadia 3-4 osoby, ktorí koordinujú najmä práce týkajúce sa organizácie, administratívy a každodenného fungovania. Združenie získava prostriedky na podporu svojich aktivít cez dotačných projektov, darov, organizovania podujatí a príspevkov z dane.

Pri výbere dobrovoľníkov sú hlavnými kritériami spoľahlivosť a motivácia. Dobrovoľníkov vyberajú z miestneho obyvateľstva na základe ich finančnej situácie, je však dôležité, aby mohli pracovať samostatne, aby sa o prácu zaujímali a mohli byť vzdelávaní. Primárne sú poverené základnými záhradkárskymi prácami, ako je odstraňovanie buriny, zavlažovanie, údržba plôch a upratovanie.

Za hlavné pozitívum programu sa považuje udržanie motivácie, dobrovoľníci sú naozaj hrdí na vykonanú prácu, na dosiahnuté výsledky, čo naznačuje, že sa budú vedieť uplatniť aj na primárnom trhu práce, hneď ako sa naskytne príležitosť.

Združenie sa však domnieva, že je potrebné dlhodobejšie finančné plánovanie a odborná príprava pre znevýhodnených dobrovoľníkov, aby sa dosiahol pôvodný cieľ programu a dobrovoľníci boli schopní sa zamestnať.

Keďže projekt do veľkej miery závisí od dotácií, oplátilo by sa zapojiť do zamestnávania aj iné zdroje.

Spišský Hrhov

Obecný sociálny podnik v Spišskom Hrhove začal svoju činnosť v roku 2000 a čoskoro sa stal jedným z najznámejších príkladov dobrej praxe v krajine. V obci sa uskutočnili mnohé rozvojové aktivity, ako napríklad obecný liehovar, výroba brikiet a peliet, sušiareň na bylinky a čaje, výstavby, výroba úľov, prenájom strojov, prevádzka plaveckých bazénov, prenájom traktorov a predaj miestnych výrobkov.

Na týchto činnostiach ročne podieľa 82 ľudí v priemere, z ktorých približne 50 sa trvalo zamestnalo na trhu práce za posledných 10 rokov.

Cieľom iniciatívy je, aby sa zamestnali ľudia dlhodobo uchádzajúci o prácu, v prvom rade Rómovia, vrátili sa do sveta práce, osvojili si zručnosti a získali vzdelanie potrebné na vykonanie prác.

Obec spolupracuje s inými obcami, miestnymi podnikmi, obchodmi a spoločnosťami, ale aj profesori z Univerzity Komenského v Bratislave pomáhajú školením a poradenstvom v oblasti sociálneho podnikania. Družstvo organizuje aj 5-dňové školenia pre starostov obce, ale kurzov sa zúčastňujú aj zamestnanci obce.

Finančné prostriedky na prevádzku sú kryté hlavne z príjmov podniku, iné príjmy obec takmer nemá, približne 53 % obyvateľov je dlhodobo nezamestnaných.

Úspech programu vidia predovšetkým v tom, že sa situácia Rómov žijúcich v segregovaných oblastiach, pre ktorých je ťažké nájsť prácu, podstatne zlepšila – nezamestnanosť v obci takmer neexistuje, vďaka výstavbám každá rodina dostala byt, majú teplú vodu, sprchu, a navyše si domy postavili sami, a preto ich považujú za svoje a chránia ich. Okrem toho ľudia, ktorí tu pracujú, našli dlhodobé zamestnanie u súkromných podnikateľov a spoločností.

Spočiatku aktivizácia cieľovej skupiny znamenala problém, bolo ťažké ich presvedčiť, aby premýšľali v dlhodobom rozvoji obce a nie len v niekoľkoročnom projekte. Okrem toho nemali žiadny skúsenosti s inými podobnými iniciatívami, z ktorých by sa mohli učiť, a preto bolo treba riešiť veľa takých problémov, na ktoré neboli pripravení. To úzko súviselo s kvalitou miestnej pracovnej sily a bolo potrebné zabezpečiť školenia. Spočiatku bolo tiež ťažké predávať miestne výrobky a služby.

V podniku dokážu zabezpečiť zamestnanie pre 70 ľudí a záujem o projekt majú aj ďalšie obce v krajine.

Svatobor

Sociálny podnik vo Svatobore začal svoju činnosť v roku 2006, kde sa prelínajú výsledky pracovnej socializácie zrealizovanej cez terapeutickú záhradu, zamestnávanie a dobrovoľníctvo. V záhrade pracuje 15 osôb na čiastočný úväzok spolu s 150 dobrovoľníkmi, predovšetkým z rómskej menšiny, pričom absolvovali aj školenie v oblasti udržateľného hospodárenia, a takéto služby poskytujú aj iným. Cieľom školenia je poskytnúť informácie o ekologických prácach a prácach na revitalizáciu pôdy. Do takéhoto druhu vzdelávania sa doteraz zapojilo vyše tisíc ľudí, najmä Rómovia, na 21 miestach. V predchádzajúcich obdobiach sa podarilo zabezpečiť prácu, a tým pádom aj príjmy, pre 138 osôb, ktorých približne polovica bola rómskeho pôvodu.

Vo Svatobore sa podarilo opustenú, silne zanedbávanú pôdu premeniť na úrodnú, kde v súčasnosti prebieha pestovanie zeleniny, ovocia a liečivých rastlín, ale v hospodárstve sa zaoberajú aj chovom dobytká a obchodom (predávajú kompost, ale aj tradičné remeselné výrobky).

Okrem predaja potrebné zdroje zabezpečujú cez rôzne dotácie, spoluprác, cien (ASHOKA – Stredná Európa, Orange Foundation Award, Nadácia Ekopolis, Konfuciova cena, Ekobank Švajčiarsko, Nadácia otvorenej spoločnosti, UNDP-GEF nízko dotované projekty atď.), ale od úradu práce, sociálnych vecí a rodiny taktiež dostávajú dotácie, predovšetkým za zamestnancov so zdravotným postihnutím. Samotné záhradníctvo dokáže vyprodukovať 20 % nákladov na prevádzkovanie, ich celkový ročný rozpočet predstavuje približne 100 000 EUR.

Iniciatíva prebieha na niekoľkých miestach (Rudlov, Ďurďoš a vo viacerých obciach v okrese Vranov nad Topľou). V súčasnosti v rámci projektu pracuje 12 osôb na dobu neurčitú, z ktorých sú 3 rómskeho pôvodu. Zamestnanci sú motivovaní, aby iniciatíva naďalej pokračovala, ak nie sú k dispozícii iné zdroje, pracujú ako dobrovoľníci v záhradníctve. Medzi stálymi zamestnancami sú poľnohospodárski odborníci, účtovník, fotograf a marketingový špecialista.

Zamestnanci a dobrovoľníci vykonávajú aj množstvo environmentálnych aktivít. Z pozemku odstránili 2 veľké nelegálne skládky a na ich mieste, popri záhradníctva, vybudovali aj športové ihriská (volejbal, futbal, tenis, stolný tenis, basketbal) a iné ihriská vďaka komunálnej spolupráci.

Iniciatíva má vynikajúcu spoločenskú prospešnosť, remeselné výrobky vyrábajú hlavne ľudia so zdravotným postihnutím a veľká časť zeleniny a ovocia pestovaných v záhradníctve sa rozdáva medzi miestnymi, odkázanými rodinami.

Sociálne podniky sa na Slovensku šíria veľmi pomaly, avšak družstvo Svatobor funguje už 12 rokov. Zakladateľ, Štefan Straka, bol pôvodne psychológom, preto chcel vytvoriť projekt, ktorý pomôže budovať komunity a aby si ľudia, ktorí tu žijú, našli zmysel života. Projekt je medzi rómskou populáciou mimoriadne úspešný, pretože má výrazný vplyv na pracovnú socializáciu, klesla kriminalita a aj nerómska populácia prijala Rómov za členov komunity.

Valaská (WASCO)

V máji 2014 spustilo Združenie mladých Rómov iniciatívu pracovne WASCO vo Valaskej. Obec sa nachádza z hospodárskeho hľadiska veľmi zaostalej oblasti, v okrese Brezno, a značná časť jej obyvateľstva je znevýhodnená. Navyše aj tu žijúci ľudia s vyšším vzdelaním sú často uchádzačmi o zamestnanie, v okolí neexistujú žiadne investície do vytvárania pracovných miest.

Komunitná pracovňa zamestnáva 27 ľudí v obci s 3700 obyvateľmi, z ktorých 25 osôb sa venuje praniu a žehleniu bielizne (15 na plný úväzok, 10 na čiastočný úväzok; viac ako polovicu tvoria ženy) a vyčistenú bielizeň odvážajú firemnými autami k zákazníkom. Medzi ich zákazníkov patrí niekoľko hotelov a Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky (uniformy zamestnancov ministerstva sa čistia práve v tejto pracovni).

Zatiaľ 70-80 ľudí prešlo z firmy na primárny trh práce, preto je miera fluktuácie zamestnancov vysoká, ale podnik vytýčil za svoj cieľ pripraviť znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie na trvalé zamestnanie, takže cieľom nie je dlhodobé udržanie zamestnancov v podniku. Podnik považujú skôr za prechodné zamestnanie medzi nezamestnanosťou a trvalým zamestnaním.

V obci a jej okolí je veľmi málo pracovných príležitostí, mnohí sú znevýhodnení, miera nezamestnanosti je dlhodobo vysoká, pohybuje sa okolo 15 %. V podniku pracujú aj ľudia, ktorí neboli schopní si nájsť zamestnanie 10-20 rokov alebo boli poverení maximálne s údržbárskymi prácami v obci (zametanie ulíc, zber odpadkov), ale tu sa podieľajú aj na riadiacich činnostiach. Podnik zamestnáva aj ľudí, ktorí sú v zlom zdravotnom stave a kvôli svojej chorobe sa nemôžu zamestnať. Tu aj oni dostanú príležitosť, aby mohli pracovať a eliminovala sa ich spoločenská zaostalosť.

Časť zdrojov potrebných na fungovanie poskytuje miestny úrad práce, sociálnych vecí a rodiny, ale dotácie získali už aj z EÚ a iných dotačných zdrojov. Na začatie podnikania bolo potrebných 250 000 EUR, ale podnik sa už stal sebestačnou, má viac ako 150 stálych zákazníkov z územia celej krajiny. WASCO úzko spolupracuje aj s miestnym Multifunkčným centrom Horehronie, ktorého cieľom je poskytovať poradenstvo a školenie znevýhodneným ľuďom prostredníctvom prípravy na trh práce a hľadania zamestnania. Náklady na služby centra sú čiastočne kryté z príjmov pracovne.

Zamestnancom pomáhajú aj iní externí odborníci, napr. komunitní vývojári, odborníci občianskych združení, poradcovia verejných inštitúcií, dostávajú tiež množstvo marketingových rád a príležitosti na zviditeľnenie sa na rôznych národných podujatiach a festivaloch.

Spoločnosť sa v roku 2018 stala úplne sebestačnou a v súčasnosti sú jeho zákazníkmi viaceré národné inštitúcie, univerzity, parlament či ministerstvo obrany. Ich cieľom je, aby popri praní sa mohli venovať aj oprave textílií a aby si mohli založiť kanceláriu aj na iných miestach.

Príklady dobrej praxe z Rumunska

DIZAB-ROM

Iniciatíva DIZAB-ROM v súčasnej podobe bola pustená v roku 2017 v severnej časti župy Argeş. Prijímateľom je 21 okolitých obcí (Albeşti, Aref, Băiculeşti, Corbeni, Tigveni, ValeaDanului, ValeaIaşului atď.), kde sa sústreďuje približne 17 % obyvateľstva župy. Iniciatíva zamestnáva 8 ľudí, z ktorých doteraz 2 vstúpili na primárny trh práce.

Zamestnancami sú mladí ľudia s rôznymi (vysoké, stredné alebo mierne) postihnutiami (mentálne, sluchové, zrakové, postihnutie pohybového ústrojenstva), ktorí nemajú možnosť absolvovať stredoškolské alebo stredoškolské odborné štúdium, a tým pádom získať kvalifikáciu. Z tohto dôvodu bolo potrebné zriadiť chránenú dielňu zameranú na odbornú prípravu, v rámci ktorého môžu mladí ľudia pracovať v chránenom zamestnaní a zúčastniť sa odborného poradenstva počas vykonávania práce. Odborné poradenstvo je komplexné, zahŕňa rozvoj zručností, aktivity z oblasti pracovnej terapie, výberu povolania, sebapoznávania, prípravy na život po získaní zamestnania či voľnočasové a dobrovoľnícke aktivity.

Iniciatíva nadviazala úzku spoluprácu so samosprávou obce Curtea de Arges, so župnou radou v Arges, generálnym riaditeľstvom sociálnej starostlivosti a ochrany detí (Direcției Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului (DGASPC) Arges) a niekoľkými miestnymi školami a rumunským paralympijským výborom. Časť odborného vzdelávania prebieha pod vedením pozvaných odborníkov (napr. viazanie kníh, mladí absolujú 360-hodinový kurz). Pri každodennej práci sa však spoliehajú na vlastné ľudské zdroje, sociálni pracovníci pracujúci v nadácii sa zaoberajú mladými ľuďmi v dielni. Mladí ľudia vyrábajú remeselné darčkové predmety, sviečky a polygrafické výrobky. Medzi ich zákazníkmi sú univerzity, spoločnosti (v rámci kníhviazačských služieb majú v ponuke aj viazanie diplomových prác či firemných dokumentov), pripravujú pre miestne firmy tlačivá v menšom množstve, darčkové predmety predávajú na festivaloch, jarmokoch a rôznych podujatiach.

Nadácia má tiež svoju vlastnú obchodnú spoločnosť, ktorá uľahčuje domácu distribúciu, a zahraničný predaj produktov sa realizuje prostredníctvom partnerských organizácií, napr. do Francúzska. Pokiaľ ide o zdroje, začiatky dielne nástrojmi podporil Národný úrad pre ľudí so zdravotným postihnutím a fungovanie je čiastočne zabezpečené spoluprácou s miestnou diecézou. Samospráva obce poskytla priestor pre chránenú dielňu bezplatne pre nadáciu. Predaj pokrýva 30 % prevádzkových nákladov, okrem toho financie získavajú z daňových darov a dotácií.

Program chce, aby bola možná dlhodobá spolupráca s partnermi. Samospráva v súčasnosti uvažuje o kúpe skleníkov, ktoré by umožnili rozšíriť ponuku produktov a úloh dostupných pre mladých ľudí so zdravotným postihnutím.

FELIX

V roku 2008 nadácia FELIX zaviedla do prevádzky sociálny podnik v Oradea. Organizácia bola založená v roku 1995 s cieľom poskytnúť prostriedky na starostlivosť o deti z detských domovov. Prvotným cieľom bolo vyrábať potraviny pre vlastnú potrebu (mlieko), z čoho sa vyvinula samostatná firma. Od roku 2008 sa venujú sociálno-ekonomickým činnostiam, ktoré, ako dúfajú, pomôžu aj mladým ľuďom z detských domovov pri hľadaní zamestnania.

V produkcii mlieka pracuje 14 osôb, z ktorých si 2 zmenili prácu. Okrem produkcie mlieka prevádzkujú aj krajčírsku dielňu, motel fungujúci sezónne, stolársku dielňu a autodielňu, kde pracuje celkovo 13 osôb. V krajčírskej dielni vyrábajú tašky, kuchynské a kúpeľňové doplnky, kým v stolárskej dielni vyrábajú a opravujú nábytok.

Na dobytkárskej farme okrem mladých zamestnávajú aj jedného zverolekára a manažéra, ale viacerí chovatelia ako dobrovoľníci pomáhajú so starostlivosťou o zvieratá a poskytujú aj odborné rady.

Nadácia spolupracuje s krajským úradom na ochranu detí a niekoľkými medzinárodnými organizáciami, prostredníctvom ktorých predávajú svoje remeselné výrobky aj v zahraničí. Medzi takýchto partnerských organizácií patrí napríklad Amblecote Christian Centre, Assist International, Habitat for Humanity, People to People (FTM), PMU Interlife, Remember the Children, Rotary International, Samaritan's Purse, Sweden Second Hand Stores, The Hope Alliance, Whitlesea Assembly of God a niekoľko ďalších cirkevných organizácií v Spojenom kráľovstve, Austrálii, Nórsku, Švédsku, Dánsku, Amerike a Rumunsku, ktoré svojimi darmi pomáhajú pokryť náklady na prevádzkovanie.

Menšia časť (asi 10 %) mlieka je určená na vlastné použitie, zvyšok sa predáva v Oradea a jej okolí a v 3 obciach fungujú aj predajné automaty na mlieko. Textílie sa predávajú hlavne na medzinárodnom trhu cez zahraničných partnerov, v moteli prevádzkovanom v lete sa ubytujú domáci a zahraniční hostia, v stolárskej dielni sa vyrába nábytok na vlastnú potrebu, pre detský domov, kým v autodielni sa starajú o vlastný vozový park.

Hlavný úspech podnikania vidia v jeho schopnosti zabezpečiť dlhodobé zamestnanie pre mladých ľudí opúšťajúcich detské domovy. Niektorí tu pracujú už desať rokov a len asi desatina mladých ľudí si zmení prácu kvôli vyššej mzde. Je tiež úspechom, že sa chov dobytká stal sebestačným, vyprodukuje príjmy na pokrytie nákladov a miezd, a k ostatným činnostiam dostávajú dary aj zo zahraničia.

Pravidelne prebieha aj ďalšie profesionálne vzdelávanie, na ktorom sa podieľajú aj zahraniční partneri, v prvom rade zo škandinávskych krajín, ktorí pomáhajú osvojiť si a rozvíjať znalosti z oblasti ekologického hospodárenia.

V súčasnosti prebiehajú rozvojové aktivity, zriaďuje sa závod na spracovanie mlieka.

Snehulienka

V roku 2016 nadácia Ajutați Copiii România v Kluži začala svoju iniciatívu s názvom Snehulienka (Albă-ca Zăpada), ktorá ponúka služby práčovne, ďalej čistiarske, upratovacie a záhradkárske služby.

V rámci sociálneho podniku pracujú 5 ľudí v práčovni, 5 poskytujú upratovacie služby a 5 ľudí spolu s ich 2 vedúcimi sa venuje záhradkárskym službám. Zamestnanci sú znevýhodnení mladí ľudia so zdravotným postihnutím, ktorí opustili detský domov. Cieľom podniku je poskytnúť prvé zamestnanie týmto mladým ľuďom, ktorí pre efektívnejšiu socializáciu spolu trávajú aj voľný čas (pravidelne organizujú výlety). Tím je dobre zohratý a vzťah medzi zamestnávateľmi a zamestnancami je harmonický a flexibilný. Jedným z najdôležitejších nástrojov zamestnávateľov je pochvala, rozdeľovanie cien a darov za dobre vykonanú prácu, čím sa posilňuje motivácia a integrácia mladých ľudí.

Nadácia tiež poskytuje bývanie pre tu pracujúcich mladých ľudí bez ohľadu na to, či sú alebo nie sú zdravotne postihnutí. Okrem zamestnancov tu pracujú aj 3-4 sociálni pracovníci, ktorí pre každého vypracujú individuálny plán rozvoja, sledujú ich sociálnu-profesionálnu kariéru, napredovanie, pomáhajú im s profesionálnou orientáciou, poskytujú poradenstvo v oblasti vedenia života, odhadujú ich šance na primárnom pracovnom trhu a ak je to možné, sledujú ich napredovanie aj po opustení chráneného prostredia.

Nadácia okrem krajského úradu pre ochranu detí spolupracuje aj so združeniami Kinderhilfe Rumanien a Johanniter Unfal Hilfe v Nemecku.

Približne 40 % služieb práčovne využívajú miestne verejné inštitúcie, 20 % miestne firmy, 30 % iné firmy a zvyšných 10 % súkromné osoby. Približne 40 % upratovacích služieb využívajú miestne firmy, 20 % iné firmy, kým záhradkárske aktivity zamestnanci vykonávajú len vo verejných inštitúciách.

Spoločnosť má v súčasnosti 47 platných zmlúv, z toho 24 sa týkajú stálej, dlhodobej dohody. Na začiatku podnikania boli práčky a žehličky kúpené s podporou Ministerstva pre hospodársku spoluprácu a rozvoj Spolkovej republiky Nemecka, ale dary dostali aj od zahraničných organizácií. Univerzita Babes-Bolyai im poskytla priestor na vykonávanie pracovných činností vo veľkosti 30 metrov štvorcových.

Podnikanie je čiastočne sebestačné. V roku 2010 z príjmov pokryli 53 % nákladov, dne je to takmer 70 %. Avšak výška nenávratných dotácií je nižšia než príjmy generované podnikom nadácie. Časť zisku sa investuje do rozvoja podnikania. Cieľom je zvýšiť počet mladých ľudí zapojených do programu, a preto nadácia v súčasnosti hľadá zdroje na zvýšenie integrácie účastníkov programu na trhu práce a na monitorovanie ich sociálneho rozvoja.

Recikli

V roku 2009 asociácia Viitor Plus spustila svoj projekt Recikli v Bukurešti a v súčasnosti zamestnáva 4 ľudí. Cieľom programu je propagácia ekologického životného štýlu a selektívneho zberu odpadu. Program zamestnáva znevýhodnených nezamestnaných z miestnej komunity, pre ktorých je tak zabezpečená nielen zamestnanie, ale pre ich rodiny aj sociálny dávky súvisiace s prácou.

Na realizácii práce sa podieľa okrem zamestnancov aj projektový koordinátor spolu s dobrovoľníkmi združenia. Organizácia spolupracuje s miestnymi orgánmi vo viacerých okresoch Bukurešti, podieľa sa na organizácii spoločenských a vzdelávacích podujatí, ale vo výbere zamestnancov pomáha aj organizácia SOS Detské dedinky v Rumunsku, a realizáciu prostredníctvom bicyklov podporuje združenie cyklistov Asociația Bate Șauasă PriceapăIapa.

V rámci programu sa zbiera a predáva menšie množstvo vytriedeného odpadu (25 až 150 kg), čo väčšie zberatelia alebo spracovatelia odpadu neriešia. Uzatvárajú zmluvy s menšími spoločnosťami a komunitami obyvateľov a zároveň tieto komunity aj vzdelávajú v oblasti environmentálneho povedomia. Odpad vyzdvihujú v jednotlivých domácnostiach, preprava prebieha na bicykli, a tak podnik nemá žiadne emisie CO₂. Informačné tabule umiestňujú aj na nádoby na triedený odpad, tlačia a distribuujú tlačivá s cieľom zvýšiť environmentálne povedomie ľudí.

Pokiaľ ide o zdroje, združenie má ročný rozpočet 30 000 EUR, z čoho 40 % pochádza z obchodných aktivít a 60 % z dotácií (napr. environmentálny projekt Kaufland) a darov.

Zamestnanci absolvujú školenie o cyklistike a rozvoji komunikačných schopností, aby mohli efektívne komunikovať s obyvateľmi komunit, s ľuďmi na miestach prevzatia odpadu.

Výsledky programu sú veľmi rôznorodé: program zabezpečuje, že tieto odpady sú skutočne recyklované, zvyšuje environmentálne povedomie účastníkov, zabezpečuje pracovné miesta a živobytie pre znevýhodnených zamestnancov a zlepšuje ich pracovnú kultúru. Navyše zamestnanci odpad zbierajú spôsobom šetrným k životnému prostrediu.

Realizátori by chceli zabezpečiť viac zdrojov na písanie dotačných projektov, čím by sa zvýšili ich príjmy, možnosti, ale celkovo sú spokojní. Podnik rastie, zvyšuje sa aj počet zamestnancov a pokrytých oblastí, konečným cieľom je stať sa samostatným.

Ich prax už prevzalo niekoľko ďalších miest, napríklad Temešvár.

SM Emmaus

Program združenia Freres sa začal v Satu Mare v roku 2013 a v súčasnosti zamestnáva 20 mladých ľudí vo svojom programe pracovnej socializácie. Združenie prevádzkuje aj obchod s použitým nábytkom a reštauráciu s rýchlym občerstvením. Zamestnancami sú mladí dospelí opúšťajúci inštitúcie na ochranu detí a znevýhodnení ľudia, v prípade ktorých je cieľom podporovať ich profesionálnu a sociálnu integráciu.

Spolupracujú s viacerými medzinárodnými organizáciami, predovšetkým francúzskymi, anglickými a švajčiarskymi, ktoré poskytujú odborné vzdelávanie a zahraničnú odbornú prax pre mladých zamestnancov. Zamestnancom pomáha aj právnik a psychiater, ktorí sú stálymi zamestnancami združenia. Ich úlohou je pomáhať mladým ľuďom s vedením ich života, ich začlenením sa do komunitného života a prevzatím zodpovednosti.

Väčšiu časť ich zdrojov tvoria dary zo zahraničia, ktoré pochádzajú vo forme použitého tovaru (nábytok, riad, iné výrobky) hlavne z Francúzska, Fínska, Švajčiarska a Spojeného kráľovstva, ktorý môžu mladí ľudia zapojení do programu predávať vo svojich vlastných obchodoch. V posledných dvoch rokoch finančné dary z Rumunska poklesli, darovanie daní nie je typické.

Keďže viacerí mladí ľudia v programe zápasia s mentálnymi chorobami, v ich socializácii sú nedostatky, a preto každý nový zamestnanec začína s 1-3 mesačnou skúšobnou dobou v programe, počas ktorého sa zistí, či sa vie začleniť do spoločnosti alebo nie. Ak úspešne zvládnu skúšobnú dobu, dostanú aj prácu a ubytovanie a je im zabezpečená aj možnosť na ďalšie vzdelávanie. Niektorí vďaka programu dokončia svoje štúdiá, či už ide o základnú alebo strednú školu.

Účastníci sa v prvom rade zúčastnia školenia a odbornej praxe v zahraničí a môžu si vybrať z ponuky profesií zahraničných partnerských organizácií, napr. kaderník, kuchár, čašník či reštaurátor nábytku. Doplnením jednorazového, 1-3 mesačného školenia s odbornou praxou, zúčastnenie sa v programe môže trvať aj jeden rok, Účastníci po ukončení školenia a odbornej praxe dostanú osvedčenie, diplom.

Úspešní absolventi majú dobrú šancu, aby získali zamestnanie, a v niektorých prípadoch rozvíjajú aj podnikateľský profil združenia, napr. v prípade vzdelávania v odbore reštaurátor nábytku, čašník či kuchár. V komunite je miera fluktuácie vysoká, niektorí predčasne vystúpia z programu, ale mnoho mladých ľudí si po získaní kvalifikácie nájde lepšie platené zamestnanie.

V budúcnosti by združenie chcelo rozvíjať program, zvýšiť počet zamestnancov, rozšíriť ponuku služieb a spoliehať sa na členov, ktorí predtým boli zapojení do programu, vďaka ktorému si získali kvalifikáciu.

STEA

Združenie Stea spustil program záhrady STEA v roku 2015 v Satu Mare. Cieľom programu je zlepšiť život 22 mladým bezdomovcom v priebehu 24 mesiacov, čo zahŕňa zlepšenie ich sociálnej a pracovnej integrácii, pomoc so získaním odbornej kvalifikácie, zabezpečenie individuálneho poradenstva a terapie a podpora ich začlenenia sa.

Aj keď samotný program nie je vyslovene o zamestnávaní, považuje sa za príklad dobrej praxe, keďže prostredníctvom práce dokáže výrazne zlepšiť šancu viacnásobne znevýhodnených skupín na vstup na trh práce. Od začatia programu sa to podarilo v prípade troch mladých ľudí.

V programe mladým ľuďom pomáha jeden psychológ a jeden sociálny asistent na plný úväzok, ale aj viacerí sociálni pracovníci a dobrovoľníci v striedavom pracovnom režime. Účastníci sa okrem záhradkárčenia ako terapeutického programu zúčastňujú aj na popoludňajších aktivitách zameraných na zlepšenie ich sociálnych zručností. Do popredia sa dostáva vyjadrenie emócií, rozvoj sociálneho správania a výber kariéry.

V rámci programu pestujú najmä bio zeleniny, ktoré predávajú cez internetový obchod spolu so službou donášky zadarmo v Satu Mare. Zo zeleniny dostanú aj mladí účastníci v programe, ako formu sociálnej dávky v naturáliách. V prípade online predaja si ľudia môžu kúpiť kôš za jednotnú cenu, ktorého obsah sa mení každý týždeň podľa úrody.

Združenie spolupracuje s dvoma francúzskymi a jednou talianskou organizáciou, pomáhajú si najmä výmenou skúseností. Pokiaľ ide o zdroje, združenie funguje z dotácií, napr. cez nadáciu PACT alebo programu Tara lui Andrei spoločnosti OMV-Petrom.

Program sa považuje za úspešný, predčasný výstup nie je typický. Po práci účastníci radi zostávajú aj na poobedňajších programoch. Podarilo sa vytvoriť chránené prostredie pre mladých ľudí počas trvania procesu učenia sa a integrácie, kým si osvojia vedomosti a zručnosti, vďaka ktorým môžu neskôr vstúpiť na primárny trh práce.

Cieľom je dosiahnuť, aby program stál na vlastnej nohe, aby sa vytvorilo čo najviac spoluprac, aby sa mladí ľudia mohli neskôr zamestnať. Výrazne by chceli zlepšiť marketingové a obchodné zručnosti, keďže na začiatku programu neboli na ideálnej úrovni a počas každodenného fungovania sťažili prehľad a vybudovanie procesu predaja.

Hoci v oblasti bio pestovania nedisponovali dostatočnými vedomosťami, počas programu sa im podarilo eliminovať tieto nedostatky a poznatky úspešne odovzdať aj mladým ľuďom.

Tamasda

V roku 2011 bola založená v Tamasda košíkárská dielňa prevádzkovaná nadáciou Ruhama. Cieľom programu je napomáhať integrácii miestnej rómskej komunity, vytvoriť pracovné miesta pre znevýhodnených, predovšetkým mladých ľudí a dospelých rómskeho pôvodu a pomôcť so vstupom nezamestnaných na primárny trh práce.

V dielni pracuje 6 ľudí, ktorým pomáhajú 2 sociálni pracovníci. Využili služby košíkára ako externého odborníka, ktorý naučil zamestnancom výrobu kvalitných, pletených výrobkov a košíkov.

Nadácia nadviazala partnerstvo s kanceláriou primátora v Salonte, ktorá poskytla územie pre vrbovú plantáž, a tak košíky môžu vyrobiť na mieste a z vlastných materiálov. Hotové výrobky predávajú najmä v Rakúsku a majú aj vlastný internetový obchod, cez ktorý predávajú koše, držiaky na kvetináče a iné prútené ozdoby.

Program je financovaný z dotácií Ministerstva práce, rodiny a sociálnych vecí (Ministerul Muncii, Familieiși Protecției Sociale), ale uskutočnilo sa aj viacero strategických rozvojev, aby program bol konkurencieschopný. Aby zamestnanci mohli vyrábať konkurencieschopné produkty, potrebovali kvalitné vybavenie a suroviny. Napríklad prúte mali z plantáže v župe Vrancea, neskôr sa rozhodli pre založenie vlastnej plantáže.

Počas programu bolo prínosom, že sa už v minulosti podarilo vybudovať dobrý vzťah s miestnou rómskou komunitou a aj samospráva podporovala iniciatívu, každý člen bol motivovaný, aby iniciatíva bola úspešná. Takmer tretina ľudí zapojených do odbornej prípravy si následne našla zamestnanie v podniku, jedna tretina získala prácu inde a ostatní odišli; miera zamestnanosti však stále bola 66 %.

Pre znevýhodnených nezamestnaných ľudí boli schopní zabezpečiť dlhodobé živobytie aj preto, lebo konkurencieschopnosť, kvalita a výroba produktov, ktoré dokážu predat', boli od začiatku dôležitým aspektom. Podnik doteraz funguje, predovšetkým vďaka neustálym objednávkam zo zahraničia, a v druhom rade predaj cez internetový obchod prináša toľko príjmov, že dielňa môže fungovať.

Príloha Dotazník

k popise dobrej praxe programu verejnoprospešných prác

Základné údaje

1. Názov programu verejnoprospešnej práce		2. Dátum začiatku programu (rok)	
3. Názov, sídlo organizácie, ktorý to prevádzkuje, meno a kontaktné údaje kontaktnej osoby			
4. Miesto/a realizácia (obec/e) <i>Dôležitejšie obce podčiarknite!</i>			
5. Počet zamestnaných podľa typu činnosti	Rok	Rok	
	činnosť	počet zamestnaných	celkový počet osôb, ktorí vstúpili na primárny trh práce
a.			
b.			
c.			
d.			
e.			
f.			
g.			

6. Hlavné ciele programu v kľúčových slovách (okrem zamestnávania)						
7. S ktorými organizáciami spolupracujete, aký je účel spolupráce?						
8. Akú pomoc externých odborníkov využívate a akým cieľom/na aké úlohy? <i>Myslíte aj na sezónne zamestnaných/poverených!</i>						
9. Pomoc akých interných (nie ľudí zamestnaných v rámci verejnoprospešných prác) odborníkov využívate a akým cieľom/na aké úlohy? <i>Myslíte aj na sezónne zamestnaných/poverených!</i>						
10. Akej zákazníckej skupine sa predávajú výrobky, služby vyrobené počas verejnoprospešných prác? <i>Uveďte údaje pre každú hlavnú činnosť.</i>	Samospráva, inštitúcia samosprávy <i>napr. materská škola,</i>	Iná miestna verejná inštitúcia <i>napr. škola, nesamosprávne zdravotnícke zariadenie atď.</i>	Miestna, subregionálna spoločnosť <i>napr. obchody, ostatné priemyselné podniky alebo podniky poskytujúce služby, firmy</i>	Spoločnosť mimo subregiónu	Príspevok pre sociálne odkázaných <i>Uveďte iba v prípade, ak produkt, služba nie je poskytovaná odkázaným cez inštitúciu samosprávy</i>	Iné, konkrétne: <i>Uveďte tiež, akým spôsobom je zúžitkován!</i>

Činnosť/produkt alebo služba							Spôsob
a.							
b.							
c.							
d.							
e.							
f.							
g.							
11. Máte typický, pre váš program verejnoprospešnej práce charakteristický spôsob predaja, odbytisko?							
12. Aké dokumenty sú k dispozícii o programe/iniciatíve, akým spôsobom je možné mať k nim prístup? <i>(napr. popis programu, výskum dopadu, rozhovory, mediálne pokrytie, webová stránka atď.)</i>							
13. Z akých zdrojov je fungovanie financované? (Uveďte všetky typy zdrojov)							

Zamestnanci (v rámci verejnoprospešných prác)

14. Ako sa vyberajú ľudia zamestnaní v rámci určitých verejnoprospešných prácach? <i>napr. na základe kvalifikácie, rodinného stavu, finančnej situácie, so zámerom získať trvalé zamestnanie alebo skôr nepretržité nahrádzanie zamestnancov atď.</i> <i>Ak sú možnosti, aspekty</i>	
--	--

<p>výberu pre jednotlivé činnosti a druhov prác odlišné, prosíme, podrobne ich popíšte!</p>	
<p>15. Je s programom verejnoprospešnej práce spojený, resp. bol spojený nejaký vzdelávací, rozvojový program? <i>Uved'te podrobne kto a akých rozvojových, vzdelávacích programov sa zúčastní/zúčastnil (jednorázový-kontinuálny, cieľ, téma, výsledok) ako aj hlavné parametre rozvoja, vzdelávania (napr. x-hodinový kurz, tréning, školské vzdelávanie atď.)</i></p>	
<p>16. Ak bol vzdelávací/rozvojový program: aké sú vaše skúsenosti s týmto programom? <i>Do akej miery bol úspešný? Pomer prihlásených, predčasne odchádzajúci, získaných vedomostí, kompetencií atď.</i></p>	

Hodnotenie programu

<p>17. Aké sú podľa vás hlavné pozitíva programu? (výsledky)</p>	
<p>18. Aké veľké problémy ste museli riešiť?</p>	
<p>19. Čo by ste urobili inak? Prečo?</p>	
<p>20. Ako vidíte</p>	

<p>budúcnosť programu? <i>Nezabudnite sa zamerať na udržateľnosť programu, potreby rozvoja a možnosti!</i></p>	
---	--